

**Sprehodi po
knjižnem trgu**

Ivana Zajc

Igor Karlovšek: Teci!

Dob pri Domžalah: Miš, 2016.

Nov mladinski roman Igorja Karlovška *Teci!* je zgodba o petnajstletni tekačici Barbari iz Celja. Gre za dekle, ki se v življenju zelo žene, tako v teku, v katerem dosega briljantne rezultate, kot tudi sicer. Dneve preživlja med šolsko klopjo na športni gimnaziji in tekaško stezo. Barbara je odlična športnica, ki se spogleduje z možnostjo vstopa v reprezentanco; roman jo naslika kot izjemno odločno in močno osebnost. Oče ji je preminil, živi z mamo, bratom in sestro. Vendar njen svet razburka epizoda nasilja: lokalni politični pomembnež Planinc, celo kandidat za predsednika države, za katerega opravlja manjša dela prek študentske napotnice, jo v svojem avtu prisili v spolni stik. Odtlej njen vsakdan ni več isti. Toda Barbara za razliko od drugih deklet, nad katerimi se je nasilnež znesel, ne molči. Takrat še ni stara petnajst let in njena mama ne odlaša s prijavo na policijo. Vendar se kmalu izkaže delovanje pokvarjenega kolesja sistema: v njem sicer vztrajajo pravični posamezniki, vendar so pritiski politike zelo izraziti. Planinc pokaže svoje manipulativne mišice. Začne se boj. Na eni strani je resnica, na drugi laž, na eni strani je želja po svobodi, na drugi manipulacija s podkupovanjem in močjo.

Roman ima tudi socialno plat: Barbarina mama, ki je zaposlena pri Planincu, izgubi službo in je kot samohranilka s tremi otroki soočena z ekonomsko

stisko. Za sodni boj proti nasilnežu je pripravljena žrtvovati vse svoje prihranke. Glavna tema romana je delovanje posameznika proti sistemu, Barbara in njena družina prestajata težke psihološke preizkušnje, ki pa so poudarjene z Barbarinim načinom spopadanja s stisko – tek je njeno pribežališče. Motiv teka je poudarjen skozi celoten tekst, je protagonistkin kanal za preusmerjanje temnih misli, je vir njene motivacije, način za ohranjanje stabilnosti, pa tudi izvor spominov na očeta, ki je bil prav tako tekač. Tek je korektno izpeljana metafora, ki se skozi zgodbo poglobi. Boj proti sistemu je tek na dolge proge, ki se šele po izjemno napornih pripetljajih konča srečno.

Napetost je v zgodbi dobro presejana, igra suspenzov učinkovita. Vsako poglavje premišljeno prinaša nekakšen zasuk v zgodbi. Kljub nekaterim predvidljivim zgodbenim zasukom, romaneskno dogajanje večkrat prese-neti. Pripoved poteka v enakomernih sunkih, ki so dozirani z jasnim vzročno-posledičnim potekom. Tretjeosebni pripovedovalec pri opisih likov občasno vključuje dobesedna ponavljanja informacij, ki nimajo estetske vloge.

Roman *Teci!* brez zadržkov obravnava temo boja za prevlado v javnem življenju. Učinkovito prikaže manipulacije, ki so jih nemoralni posamezniki pripravljeni izvajati za pridobivanje ali ohranjanje svojega družbenega statusa. Zelo dobro pokaže neusmiljeno tekmo za politično ali družbeno moč, prikrivanje dejstev in nezadržne laži. Družbeni sistem je predstavljen kompleksno: sestavljen je iz poštenih ljudi, ki se trudijo za pravičnost, in iz nepoštenih ali zgolj bojazljivih posameznikov. Konkreten, oprijemljiv prikaz boja za oblast in njegova problematizacija ter primer znanega političnega obraza, ki skriva svojo pokvarjenost, ima za mlade bralce tudi spoznavno vrednost, pri čemer je k verodostojnemu in natančnemu prikazu delovanja policije in sodišča nedvomno pripomogel Karlovškov odvetniški poklic. Roman je lahko dobro izhodišče za nadaljnje problemske razprave, zato je lahko uporaben tudi v šoli. *Teci!* namreč načenja občutljive teme: spolno nasilje, družbena moč in manipulacija, prijateljstvo na preizkušnji, izguba službe, podkupovanje.

V prvi polovici romana je Barbara popolnoma pokončno dekle; skoraj nikoli je ni strah, ne mučijo je dvomi, vendar se prav zaradi "popolne osebnosti" bralca manj dotakne. Oblikovanje tega lika bi bilo učinkovitejše, če bi se večkrat razodela tudi njena "temnejša" stran, če bi pogosteje brali o njenih povsem človeških dvomih, če bi bili soočeni z njenimi pomisleki in s potekom njenega notranjega monologa (ta je le občasno nanizan v ležečem tisku). S tem bi besedilo v večji meri razgalilo boje v Barbarini notranjosti, ki se odkrijejo le v kratkih bliskih. Roman je zasnovan razvojno, vendar protagonistkine osebne spremembe niso v prvem planu.

Tega zasedajo zunanji dogodki, najbolj iskanje pravičnega zadoščenja v družbi in dokazovanje resnice. Natančnejši vpogled v dijakinjino notranjost bi lahko zunanje dogajanje tesneje povezal s protagonistkino osebno stisko, kar bi poglobilo dimenzijo njenega razvoja. Ta je sicer v zgodbi mestoma prisoten, denimo ob Barbarinem stiku z najboljšo prijateljico, sestro, mamo, dedkom – vsi ti odnosi pridobijo iskrenost, kar se sklada z osrednjo temo romana, tj. iskanje pravice v javnem prostoru.

Skozi celotno zgodbo je lik promiskuitetnega predsedniškega kandidata Planinca izključno negativen. Niti kančka človeške dobrote nima, nenehno laže in zavaja, ob tem pa ohranja samozavestno držo. Med svojo predsedniško kampanjo mora v javnosti vzbujati dober vtis, ki ga dosega za vsako ceno. Je brez milosti in redko ga je strah. Najstnici prepove nastop na ključnem tekaškem tekmovanju, prepriča deset kolegov, da na sodišču lažno pričajo in potrdijo njegov alibi. Njegova demoničnost meji že na karikaturu zlobnega politika, zaradi česar ta lik izgubi individualne poteze.

Zaradi izrazito temačnega antagonista na eni strani in poudarjeno pozitivne protagonistke na drugi se v zgodbi oblikuje veliko nasprotje med “dobrimi” in “zlimi”, med skrajno moralnimi in skrajno nemoralnimi, s črno-belimi kontrastiranjem pa zgodba izgubi del prepričljivosti. V romanu Igorja Karlovška so sicer uspešno vzpostavljeni temeljni kamni problemskosti, ker pa je notranje dogajanje v romaneskni osebni poenostavljeno (liki redko pokažejo večdimenzionalnost svoje osebnosti), se njihova življenja bralca ne dotaknejo vselej. Slavoj Žižek je izjavil, da se človek v nekoga zaljubi šele, ko spozna njegove napake, da se torej ne zaljubimo v osebe, ki delujejo popolne. Enako je po mojem mnenju z odnosom med bralci in literarnimi liki, ki stojijo pred nami iz “mesa in krvi” šele tedaj, ko poleg njihovih vrlin spoznamo tudi njihove skušnjave in “male grehe”, zaradi katerih postanejo zares človeški. Prav zato je drugi del romana *Teci!* mnogo prepričljivejši. Šele ko junakinja dvomi in ko jo je strah, ko spoznavamo njene notranje boje (npr. ko jo zamika, da bi ponaredila rojstni list in z lažnim imenom nastopila na tekmi), bralec začuti njen notranji svet, zato njena perspektiva postane prepričljivejša.